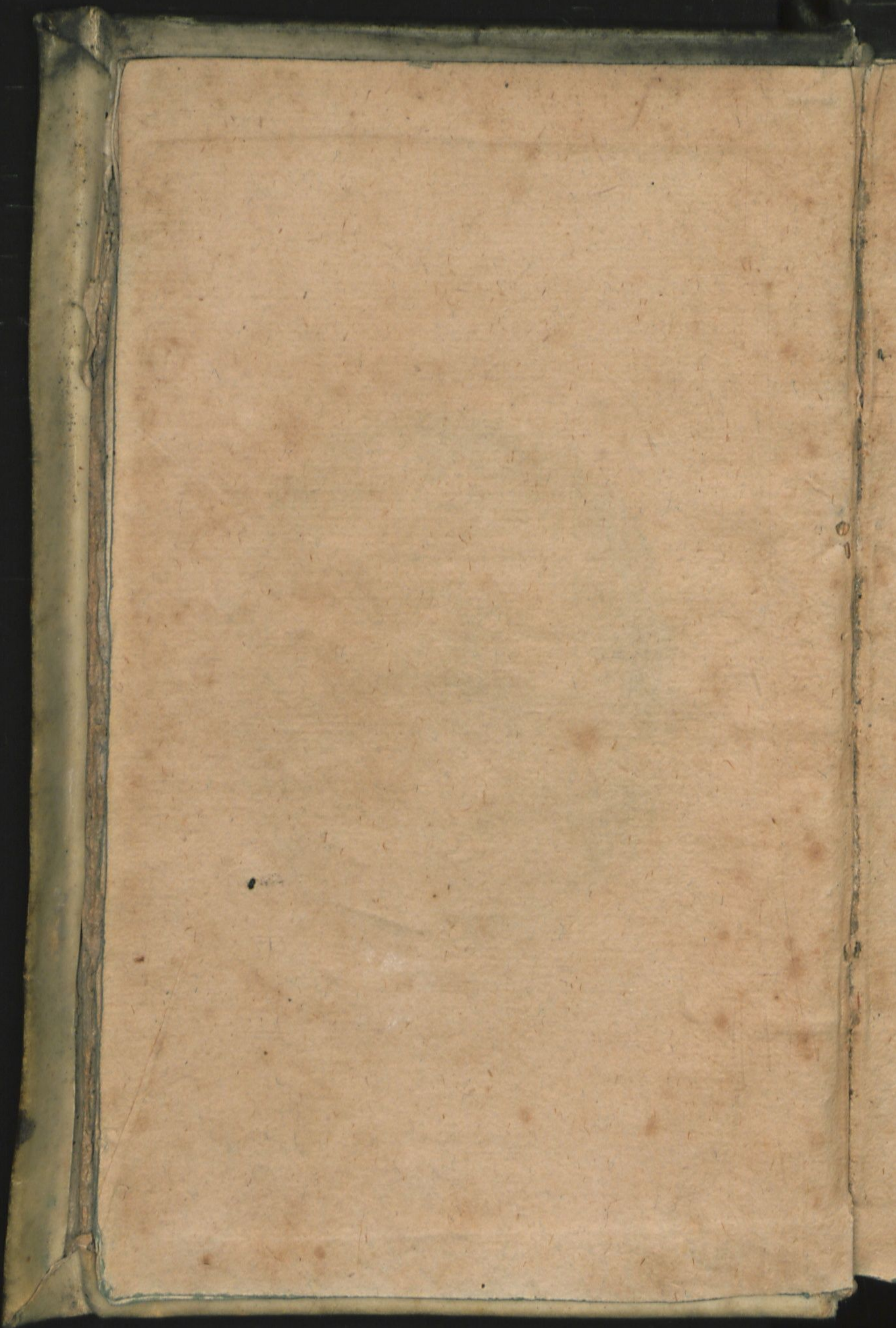

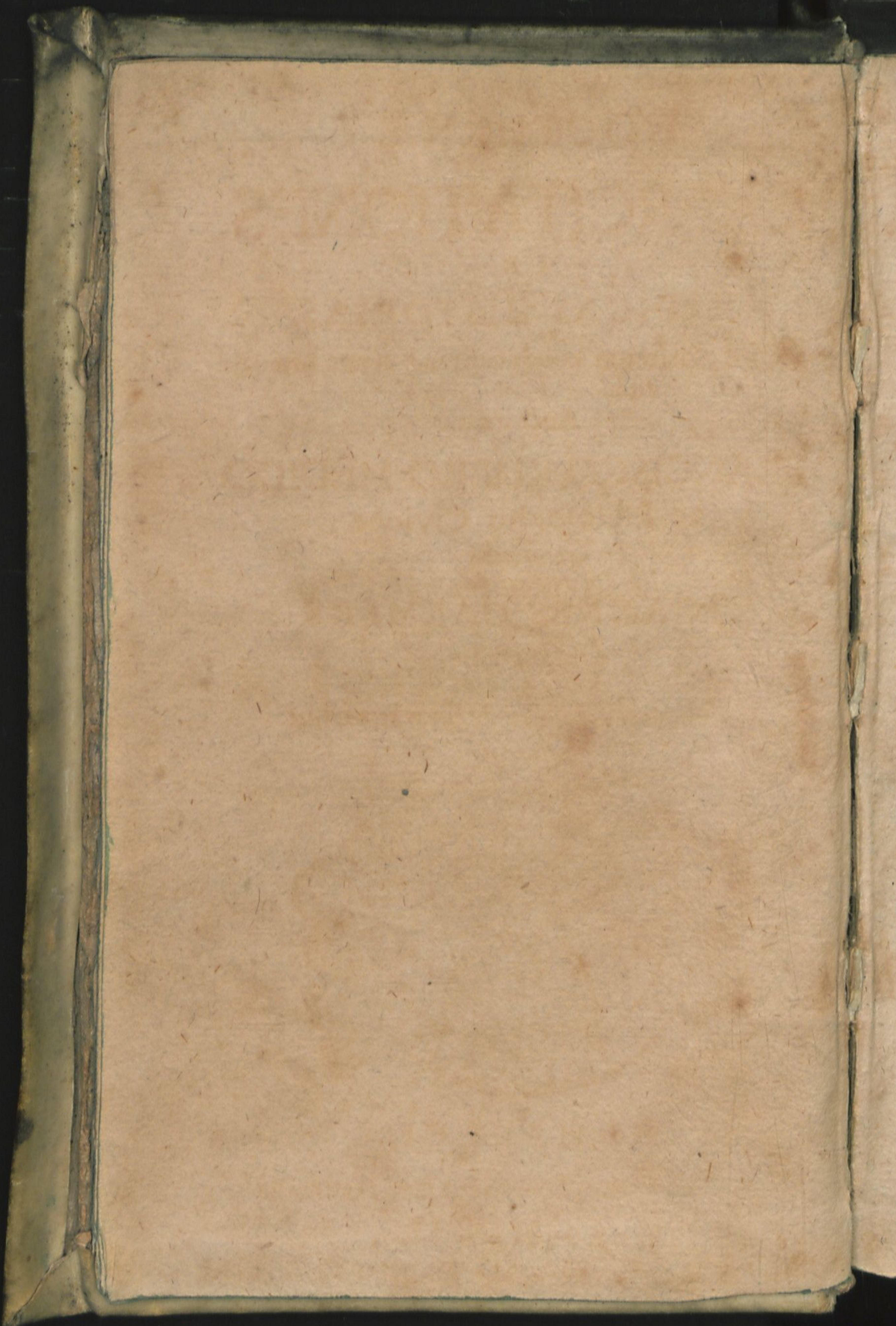

B. N.
309.

Xm. 195.

DISPUTATIO
DE
SIMPLICIUM
MEDICAMENTORUM
FACULTATIBUS

I.

*Continens prolegomena quaedam
in Opus Galeni de eorundem medica-
mentorum facultatibus:*

Publici exercitij gratia in inclyta Ar-
gentoratensium Universitate
proposita

à

MELCHIORE SEBIZIO,
DOCTORE ET PROFESSORE
Medicinæ, Comite Palatino Cæsa-
reo, ac Reipubl, Archiatro:

Respondente

JOHANNNE Frey / SEBU-
SIENSI.

✂(;)✂

ARGENTORATI,
Typis EBERHARDI WELPERI.

M. DC. XLVI.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading and the texture of the paper. Some words are faintly visible, such as "STAMP" and "LINO".

I N
LIBROS GALENI UNDECIM
DE SIMPLICIUM MEDICAMEN-
TORUM FACULTATIBUS

Præfatio.

T H E S I S I.

 Vmmè utilis & necessaria illa est doctrina, quam Galenus libris de simplicium medicamentorum facultatibus nobis proponit.

II. Tradit enim qualitates & facultates illorum organorum, quibus sana corpora conservare, agra pristinae sanitati restituere, neutra decidentia, quò minus in morbos incidant, præservare, & neutra cõvalescentia aliqua ex parte firmiora robustioraque reddere licet. Monstrat insuper, quo pacto singulorum simplicium vires & qualitates sint investiganda.

III. Ideoq̃, cum denuò Auditores nostros disputando exercere decrevissemus, placuit, non totum quidem opus in theses resolvere, sed tantum quinque libros priores in manus sumere. Sex enim posteriores nudè & simpliciter solum qualitates & vires simplicium medicaminum nobis constituunt ob oculos: quid alij statuerint, silentio involuunt.

voluunt. Quinque verò priores non tantùm ἐκθε-
τικοὶ sunt, expositorij, sed etiam πολεμικοὶ, &
ἀνασκευαστικοὶ: magnamque lucem ad plenius perci-
pienda ea, qua posterioribus sex voluminibus tradi-
ta sunt, adferunt: quemadmodum Galenus l. 6.
c. 1. l. 7. c. 1. l. 8. c. 1. & l. 10. c. 1. hujus Operis sollicitè
monet. Proinde hoc nomine instituto nostro per-
quàm sunt accommodati.

IV. Antequam autem ad rem ipsam acceda-
mus, libet προπαραχέσις γνώσεως ἕνεκα primùm
Argumentum, sive Summam istius Operis, quod
Galenus in fine libri primi undecim libris constare
testatur, & hoc ipsum etiam haud obscurè ex prin-
cipio librorum 6. 7. 8. & 10. colligitur, præmitte-
mus. Deinde ἀνάλωσις, tùm generalem totius
Tractatus, tùm specialem singulorum librorum sub-
jungemus. Tertio Causam impulsivam profere-
mus in apertum, quæ Galenum movit, ut Opus
istud conscriberet. Quarto, rationem reddemus,
cur id aded prolixum sit, ut in justo voluminis
magnitudinem excreverit?

Ultimò, cum de simplicium medicamentorum
facultatibus inscribatur, quid per facultates in-
telligatur? quot earum sint genera? & quid per
simplicia medicamenta inaudiatur? exponemus.

V. Argumentum igitur, sive Summam Ope-
ris quod attinet, patet illa ex l. 6. simpl. c. 1. & l.
10. simpl. c. 1. quòd nimirùm Galeno propositum
sit, agere hic de simplicium pharmacorum faculta-
tibus, tùm in genere, tùm in specie.

VI. In genere, quo scil. modo, quave ratione simplicium medicaminum qualitates & facultates sint investigandæ? In specie, quæ singulorum simplicium, sive à plantis, sive ab animalibus, sive à fossilibus mineralibusq; corporibus, sive à mari, alijsque aquis petita sint, qualitates sint atque virtutes?

VII. Generalis doctrina continetur libris quinque prioribus. Specialis posterioribus sex.

VIII. In generali præcipitur de modo & ratione explorandarum facultatum medicamentorum simplicium. In speciali de singulorum qualitatibus & facultatibus differitur.

IX. Generalis partim *κατασκευασικὴ* est, quæ vera indagandi via docetur: partim *ἀνασκευασικὴ*, qua aliorum errores, modique vitiosi, quibus simplicium vires explorare sunt conati, refutantur.

X. Specialis tota est *κατασκευασικὴ*, qua neq; aliorum errores recensentur, neque damnantur: sed quid de singulorum simplicium qualitatibus, viribus atque effectis verum sit, quidq; statuendum, exponitur.

XI. Generalis, ut ad Divisionem propereamus, majoris perspicuitatis gratia subdividi potest in *προπαιδείαν*, præliminarem quandam informationem, & *παιδείαν* ipsam, h. e. doctrinam eorum, quæ hac in parte Galeno sunt proposita.

XII. *Προπαιδεία* habetur capite primo libri primi. *Παιδεία* quinq; prioribus libris absolvitur.

XIII. Specialis traditur sex libris posterioribus, & secari potest in membra quatuor.

XIV. Primum continetur libris 6. 7. & 8. in quibus de simplicium facultatibus, quæ à Vegetabilibus, sive à Plantis, Arboribus scil. Fruticibus, Suffruticibus, & Herbis, earumque partibus, succis & liquoribus desumuntur, sermo habetur.

XV. Secundum perficitur libro 9. in quo de Terrarum & mineralium fossiliumque corporum potestatibus docetur.

XVI. Tertium libro decimo comprehenditur: in quo de facultatibus simplicium remediorum, quæ ex animalibus hauriuntur, tractatur.

XVII. Quartum libro undecimo extat: in quo partim ea adiunguntur, quæ de medicamentis ab animalibus petitis adhuc sunt reliqua: partim verò illa explicantur, quæ in mari & aquis alijs proveniunt.

XVIII. Sequitur ἀνάλυσις singulorum librorum specialis.

XIX. Primus autem liber secari potest in partes duas.

XX. In prima προπαιδεία continetur totius Operis: quæ agit brevissimè de utilitate hujus doctrine: de verborum & terminorum quorundam significatione, quid scil. sit medicamentum? quid alimentum? quid medicamentum simplex? quid compositum? quid facultas? quid sit esse ἐνσπυεῖα, actu? quid δυνάμει, potestate? & quòd quis se in libro 3. de Temperamentis prius exercere debeat, quàm ad hos libros evolvendos accedat. In illo enim explicata esse, quæ καθόλου, universim, de medi-

medicamentis nōsse conveniat: nec novi aliquid hic
proferendum: verūm quæ illic scripta sunt γενικῶς,
generatim, ea hīc ιδιῶς, speciatim elaboranda.

Cap. I.

XXI. In secunda πειρασίᾳ, sive ἐργασίᾳ,
fit initium. Potest autem hac pars iterūm in tria
membra subdividi.

XXII. Primum habetur capit. 2. & 3. in
quib. exponitur, quæ distinctiones adhibenda sint,
ut medicamentorum facultates rectè inveniuntur.

XXIII. Secundum reliquis absolvitur capi-
tibus, usque ad partem secundam capitis ultimi,
quod est 38. In illis verò exemplo Aquæ & Aceti de-
claratur, quo pacto medicamentorum facultates
sint indaganda: eademque opera redarguuntur
alii, qui perperam vires remediorum investigarunt.
Et de Aqua quidē tractatur à cap. 4. usq; ad cap. 18.
De Aceto autē usq; ad secundā partē capitis ultimi.

XXIV. Tertium extat in secunda parte ca-
pitis ultimi, in qua ἐπιλογον libro primo Galenus
imponit: & transitum sibi parat ad libros inse-
quentes tres: quidque in illis docere velit, palam
facit: quod scil. in secundo duob. prioribus Aquæ
& Aceti exemplis addere velit tertium, Olei nimi-
rūm & rosacei, inibique pravos detegere ratioci-
nandi modos, quib. alii, yque non pauci Medici, in
indagandis simplicium facultatibus usi sunt, &
non tantūm se ipsos fefellerunt, sed etiam secum
alios pertraxerunt in errores. In tertio quæstio-
nes logicas, quæ universam de simplicibus medica-

minibus *Διέξοδος*, enarrationem antecedunt, tractare. In quarto denique omnium facultates *Διορίζω*, determinare: quas statim ab initio edocuisset, nisi juniorum Medicorum propè omnium volumina plena fuissent paralogismis atque erroribus, quos æquum erat prius extergere, & ex animis dissentium eradicare, ne quid veritati obsisteret.

XXV. Nam quemadmodum juxta Hippocratis & Platonis præceptum impura corpora quanto plus nutries, tanto magis lades: sic impuris animis, si nutrientes offeras sermones, non modo nihil proderis, verum etiam magnoperè nocebis.

XXVI. Secundus liber dispescitur in partes duas. In prima Galenus ostendit, unde errandi occasionem veteres Medici sumpserint? pravaeque ipsorum ratiocinationes confutat, capit. 1. 2. 3. & 4.

In secunda Olei & Rosacei exemplo veram monstrat rationem inveniendi medicamentorum simplicium facultates: capitibus libri reliquis.

XXVI I. Tertius liber quid doceat, ex capit. ult. l. 1. cap. 1. l. 3. cap. 1. l. 4. & cap. 1. l. 6. manifestum est. Nactus enim auditorem animo parum, qui que veras assequi rationes possit, logicas quaestiones de actione simplicium medicamentorum absolvit, quæ quasi principia sunt totius tractatus de ipsorum facultate. Partes habet duas.

XXVIII. In prima, quæ primo finitur capere, Galenus protestatur primùm, se nihil hoc in Opere dicturum esse, quod non utile sit futurum ad curationem morborum. Deinde causam prolixita-

lixitatis suæ exponit. Tùm quid declaratum sit
hactenùs, quidque deinceps declarandum, in-
dicat.

XXIX. In secunda vocum quarundam signi-
ficata exponit: quomodo facultates simplicium
dijudicandæ sint, edisserit: & de dissimilariis
quorundam medicamentorum, itemq; de deleterio-
rum, putrescentium, erodentium & purgantium
actione quedam proponit: adeo ut pars hæc iterum
in tria subdividi possit membra.

XXX. Quartus liber in partes tribuitur duas.
Prima latet in capite 1. in quo primum repetit
paucissimis, quid libro precedenti actum. Deinde
quibus de rebus deinceps agendum sit, patefacit: ni-
mirum de tenuib; crassis, emollientibus, relaxanti-
bus, rarefacientibus, condensantibus, emplasticis
ac digerentibus pharmacis: itemq; de saporibus &
odoribus, quatenùs aliquid ad cognoscendas sim-
plicium facultates conferunt. Docet insuper, quo
discrimine de saporibus in fine libri primi & hoc in
libro tractetur.

XXXI. Secunda in reliquis reperitur capi-
tibus: habetque iterum membra quatuor.

XXXII. Primum ostendit, quomodo frigi-
dum corporibus nostris mordax dicatur, & quomo-
do differat ab ijs, quæ calore mordicant: cap. 2.

XXXIII. Secundum de medicamentis te-
nuium crassarumq; partium, & de emplasticis ver-
ba facit: cap. 3. 4. 5. & 6.

XXXIV. Tertium de saporibus eorumque

A 5

cau-

causis & temperamento discursum habet: à cap. 7. usq; ad cap. 22.

XXXV. Quartum quid odores ad invenien- das simplicium vires possint, enodat: cap. 22. & 23.

XXXVI. Quintus liber in duas partes re- solvi potest.

XXXVII. Prima continetur capite primo, in quo instituitur recapitulatio eorum, quae dicta sunt in precedentibus: quoniam velut hypotheses sunt ad ea, quae deinceps docenda.

XXXVIII. Secunda reliquis perficitur ca- pitibus. Potest autem rursus in quinque membra dispesci.

XXXIX. Primum extat cap. 2. in quo Gale- nus facultates medicamentorum recenset, earumq; usum monstrat. Enumerat autem non solum facul- tates primas, quae à primis 4. qualitatibus prodeunt: sed etiam secundas, quae ab effectis suis nomen ha- bent: itemq; tertias, quae à partibus, quibus me- dentur, cognominantur.

XL. Secundum sese extendit usq; ad caput 24. agitq; de natura & qualitatibus medicamentorum suppurantium, emollientium, indurantium, tendentium, laxantium, aperientium, urinam cientium, rarefacientium, infarciendum, sive em- plasticorum, crustas inducentium, septicorum, cicatricem inducentium, carnem generantium, at- trahentium, repellentium, alexiteriorum, sive alexipharmacorum, anodynorum, sive paregori- corum, stupefacientium, purgantium, lac gene- rantium,

rantium, menses moventium, semen provocantium.

XL I. Tertium capitib. 24. & 25. continetur. In illo autem facultates medicamentorum enumerat, quae à partibus corporis cognominantur. In hoc verò de inani nominum usurpatione, quam Medici recentiores, & inter eos maxime Methodici induxerunt, verba facit.

XL II. Quartum est in capite 26. in quo ratio indigitatur contrarias facultates dijudicandi.

XL III. Quintum habetur capite ultimo: ubi gradus, sive ordines calidorum, frigidorum, humidorum, & siccorum pharmacorum proponuntur. Non enim omnia medicamina equaliter vel calida, vel frigida, vel humida, vel sicca sunt, sed alia magis, alia minus talia.

XL IV. Sextus liber in tres partes dividitur. In prima, quam Galenus capite 1. complectitur, duplex habetur propositio: Una μελαβατιχὴ, quae significat, quibus de rebus precedentibus quinque libris actum: altera χαλασαλιχὴ, ostendens, de quibus sex sequentibus tractandum sit.

XL V. Ait autem, se primis 5. libris explicuisse generalem doctrinam de simplicium medicamentorum facultatibus. Primis quidem duobus pravos indicasse ratiocinationum modos, quibus plerique neoterici Medici usi gravissimè errarunt. In tertio velut principia quaedam totius doctrinae tradidisse. In quarto de saporibus & odoribus verba fecisse,

cisse, ut, quomodo ex illis simplicium vires cognosci possint, appareret. Denique in sexto ad reliquum facultatum genus perrexisse, quod ab effectis & operibus cognominatur, ibique etiam cuiusque naturam edocuisse. Sequentibus verò sex ad specialem tractationem se accessurum: & singulorum simplicium facultates expositurum, quemadmodum factum à sel. 1. & 2. ubi vires & qualitates Aqua, Aceti & Olei declarantur: hoc tamen cum discrimine, quòd Aqua, Acetum, & Oleum tantum velut exempla quedam proposita fuerint, adversus illos, qui perperam de facultatibus eorum iudicaverunt: libris verò 6. posterioribus singulorum simplicium potestates & qualitates breviter, sine refutatione aliorum, declarentur.

XLVI. In secunda, quæ quinquimembris est. Primum priorum quinque librorum necessitatem & utilitatem monstrat: quòd scil. posteriorum sex librorum doctrina sine cognitione priorum quinque non solum obscura sit futura, sed etiam demonstrationis fide destituta. Ostensum enim in precedentibus, faciendum medicamentorum facultatis periculum, primum in natura temperata: 2. in intemperata. 3. in morbis simplicibus. In quarto insuper significatum, quomodo ex saporibus & odoribus simplicium facultates sint exploranda? Proin, si quis aut oscitanter contenta quinque priorum librorum legat, aut illorum lectionem prorsus intermittat, statimque ad 6. posteriores se conferat, festinans, ut intra breve temporis spatium facultatum istarum
peri-

peritiam sibi comparer, haud sanè exactam eorum
notitiam acquireret.

XLVII. Deinde ordinem, quo de simplicium
viribus docere velit, patefacit. Nam cùm medica-
menta vel à plantis, earumque partibus & succis,
vel à metallicis corporibus, vel ab animalibus desu-
mantur: primum locum tribuet plantis: tùm quia
genus earum est numerosissimum: tùm quia virium
robur præcellentissimum. Secundum corporibus me-
talicis, quæ *μεταλλεύοντα* nominat. Tertium ani-
malibus & eorum partibus, & quæ in iis continen-
tur.

XLVIII. Tertio ordinem, quem in explicatio-
ne facultatum, quæ plantis insunt, observaturus,
revelat: quòd scil. seriem alphabeticam secuturus
sit, & primum de illis plantis locuturus, quarum
nomina à litera *α.* incipiunt: deinde de iis, quæ
initium suæ appellationis habent à litera *β.* & sic
deinceps. Hoc enim ordine etiam Pamphilum de
Stirpibus egisse monet: tametsi is ad fabulas aniles
& præstigiaturas quasdam deliras Egyptias, non-
nullasq; incantationes, quas, cùm homines herbas
colligerent, admurmurare solebant, se converterit.

XLIX. Quarto quomodo de plantis differere
velit, eloquitur: quòd scil. neque adscribere velit
nomina herbarum peregrina, Egyptiaca, scil. aut
Babylonica: cùm hæc legi possint apud Authores
suos: neque etiam dictare facultates magicas, su-
perstitiosas, & à Medicina alienas: sed eas, quæ
sunt utiles, & ad curationem affectuum necessaria.

Moni-

Monitum enim esse Hippocratis in limine aphorismorum, vitam esse brevem, artem contra longam. Ideoq; operam dandam, ut viam ingrediamur compendiosissimam, nimirum per ea, quae sunt in arte quam maxime proficua.

L. Quinto nos informat, quinam authores de medica materia legendi sint, qui fugiendi? Fugiendos autem censet Xenocratem & Pamphilum. Illum enim cum in aliis supra modum *καρσιγγορ*, curiosum, tum à *γυναικία*, prestigiatura, non alienum fuisse. Hunc verò coacervasse Grammatici instar nominum cumulum: herbasque, de quibus scripsit, neq; vidisse, neq; viros earum explorasse: sed fidem duntaxat adhibuisse iis, qui ante se de illis egerunt. Addidisse insuper *ἐπωδάς*, incantationes, *σπουδάς*, libationes, *Θυμιάματα*, suffimenta, quae in legedis stirpibus erant usitata: deniq; *γυναικίας καὶ μαγυγανείας ἀνθρώδεις*, prestigiaturas & magicas artes.

Legendum verò pro ceteris esse Dioscoridem, qui omnem materiam medicinalem, à vegetabilibus, animalibus, & fossilibus corporibus petitam, ita exposuit, ut Majoribus & Antecessoribus suis palmam eripuerit.

Versanda quoque scripta Heraclidis Tarentini, Cratevæ, & Manteia: qui tamen non, ut Dioscorides, in unum collegerunt omnia: sed seorsim vel de preparatione, aut probatione medicaminum, vel de purgantibus, propotismis, aut clysmatibus solum, vel de una, aut altera tantum planta aliquid literarum monumentis consignarunt.

Evol-

Evolvendos deniq̄ juniorum esse libros practicos, in quib. de curatione morborum egerunt: neq̄ antiquiorum spernendos esse Tractatus de eodem themate, Hippocratis, Euriphontis, Dieuchæ, Dioclis, Plistonici, Praxagoræ, Herophili, Ruffi Ephesij &c.

LI. Tertia libri pars, quæ est ἐργασία, reliquis capitibus absolvitur. In illis autem inchoantur facultates medicamentorum speciales, quorum nomenclatura initium habent à literis α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. & ι. continetq̄ multarum stirpium radices, flores, semina, fructus, succos, gummi &c.

LII. Liber septimus conflatus est ex partibus duabus. Prima continetur capite primo, in quo denuò utilitatem quinque priorum librorum Galenus inculcat, & incommoda recenset, quæ secutura sint, si eorum lectio negligatur. Deinde in eodem pollicetur, quòd hoc septimo, & reliquis quatuor aliarum plantarum facultates eo ordine docere velit, qui in literarum serie, à quibus incipiunt, spectatur. Cùm igitur libro precedenti progressus sit usque ad literam ι. inclusivè, hoc initium faciet ab illis, quarum nomina à litera κ. principium habent. Tertio dicit, tametsi medicamenta simplicia sint vel calida, vel frigida, vel humida, vel sicca, tamen equaliter talia non esse, sed majoris minorisq̄ ratione inter se differre. Quantum autem à mediocritate recesserint, id præcisè & exactè definiri non posse: libro tamen quarto qualitates certis quibusdam limitibus, sive gradibus

dibus atque ordinibus esse à se determinatas.

LIII. Secunda pars reliquis continetur capitibus, in quibus de herbarum facultatibus, quarum nomina incipiunt à literis κ. λ. & μ. præcipitur. Sunt autem illarum radices, folia, ligna, flores, cortices, semina, fructus, gummi &c.

LIV. Liber octavus, perinde ut præcedens, præfatiunculam habet, & continuationem doctrinæ de facultatibus vegetabilium.

LV. In præfatiuncula, quæ primo legitur capite, primum pollicetur Galenus, quod hoc libro facultates reliquarum stirpium, quæ adhuc restant, adijcere velit: non illas quidem omnes, sed eas solum, quæ à qualitatibus & γαστρικαῖς, effectricibus proficiscuntur. Opera verò plantarum, quæ ἀπὸ ἄλλων τῶν ἰσθμῶν prodeunt, alibi seorsim se explanaturum. Deinde, in memoriam nobis denuò revocat, quod qualitatis cuiusque simplicis quatuor constituerit gradus, & cujuslibet gradus rursus certos posuerit ordines: ut quomodo simplicia majoris minorisque ratione in qualitatibus inter se discrepent, constaret. Tertio, quod modum & viam monstravit, quomodo facultates sint indagandæ? Quarto, utilitatem & necessitatem quinque priorum librorum iterum nobis commendat, & quid eventurum, si doctrina inibi tradita flocci pendatur, indicat.

LVI. In ἐπεὶ αἰσθητὰς potestates ceterarum plantarum, quarum nomina à literis ν. ξ. ο. π. ρ. σ. τ. υ. φ. χ. ψ. & ω. incipiunt, explicat. Sunt autem itidem plantarum folia, radices, flores, fructus, semina, succi, gummi, lachrymæ &c.

LVII. Li-

LVII. Liber nonus partibus constat duabus. Prima extat capite primo: in quo primum indicat, quod libris 6. 7. & 8. facultates plantarum sint declaratae: reliquum esse, ut hoc 9. de fossilibus & metallicis agatur corporibus: & tandem libro 10. & 11. ad animalia progressus fiat. Deinde subjungit duo problemata ad insequentium meliorem intelligentiam consequendam necessaria. Unum est, an φάσματα ἀλόφωνα, sponte nascentia, quae combusta sunt, calidiora sint, an frigidiora? Alterum, an adstringentia, qualia sunt austera & acerba, facultatem habeant acrium facultati ἐναυσιώτατον?

LVIII. Secunda ad rem ipsam accedit, & vires terrarum, eorumque corporum, quae à terrae visceribus effodiuntur, enarrat: adeò ut hujus secunda partis rursus constitui possint membra 3.

LIX. Primum de terrae significationibus, & terra passim nuncupatae differentiis, ac lotione, & in specie de terra Samia verba facit.

LX. Secundum de lapidibus pretiosis pariter & ignobilibus orationem instituit.

LXI. Tertium de metallicis remediis, quorum generatio in metallis, spontè, aut per fornacem facta, & quae homines ex his ipsis preparant, secundum seriem literarum graecarum sermones habet.

LXII. Liber decimus prologum continet & tractationis continuationem.

LXIII. Prologus est quadrimembris.

LXIV. In primo Galenus iterum necessita-

B

tem

rem & utilitatem lectionis quinq; priorum libro-
rum nobis injungit.

LXV. In secundo totius tractatus summam
repetit: quod scil. ostensum, medicamenta, quae pri-
mis 4. qualitatibus operantur, harum missione fieri
acria, amara, salsa, acida, acerba, austera, dulcia:
praeterea abstergentia, repellentia, attrahentia,
emollientia, urentia, septicum, escharotica. Demon-
stratum, quomodo ἡ καθόλου δύναμις, facultas uni-
versalis, unica inveniatur experientia, non ea vul-
gari, & quacung; sed quae cum certis quibusdam di-
stinctionibus, & limitationibus, de quib. dictū, ad-
hibetur. Inventa autem hac facultate, nulla prae-
terea opus esse experientia ad actiones particulares,
nisi ad continuationem eorum, quae ratio invenit.
Nunc eadem inveniendi & judicandi methodo
utendum in animalibus. Nam l. 6. 7. & 8. materia
medicinalis, quae est plantarum, exposita est, non qui-
dem omnis, quae toto terrarum orbe reperitur: sed
quantum illius experiri Galeno fuit concessum.
Libro 9. terrea & lapidea corpora enarrata sunt.
Sequitur materia de animalibus, & iis medicami-
nibus, quae in mari & aquis aliis nascuntur, quae ne-
que planta sunt, neque terre, neq; lapides, neque
animalia. Ideoq; de illis partim hoc decimo, partim
undecimo libro docendum, literarum graecarum ser-
vato ordine, qui etiam superioribus libris observatus.
Quemadmodum vero in plantarum materia etiam
de χυμοῖς, succis, qui ex ipsis fiunt, dissertatum
fuit: ita nunc quoque non solum solidarum in
ani-

esset, mentionem facturum: uti neq, aliorum, quæ
magica sunt & superstitiosa, ut sunt φιλία, pocula
amatoria, ἀγώγικα, quæ faciunt, ut quis ex loco in
locum transferatur, ὀνειρόπομπα, quæ somina in-
ducunt, & μισοθρα, quæ odium & inimicitiam pa-
riunt? Silentio quoque tecturum medicamenta le-
thalia, quæ Xenocrates vocare solebat τὰ θοοῖα;
insuper & illa, quæ gravidis abortū adferunt, quæq,
mulieres steriles reddunt, & similia alia. Contra de
illis se acturum promittit, quæ humano generi sunt
utilia, & quorum periculum fecit. Pleraque enim
Xenocratis pharmaca vel non præstant, quod præ-
stare docuit: vel si præstant, vitæ tamen mortalium
noxia sunt. Ideòque summoperè Galenus mira-
tur, qua cogitatione, quove consilio motus Xeno-
crates & alij ea divulgârint. Nam quæ viventibus
dedecori sunt & ignominia, quo pacto sibi post mor-
tem honori & gloria esse sperârunt? Si Magistra-
tum gessissent, habuissentque vitæ & necis potesta-
tem, & talia experti essent in hominibus ad mor-
tem condemnatis, utique nil grave commisissent.
Verùm cùm privati solùm fuerint, & ejusmodi po-
testate caruerint, pessimè se gesserunt. Nam si ta-
lia medicamenta experti non sunt, temerè publici
jnr̄is fecerunt, quod ignorârunt. Si experti, homi-
num omnium impijssimi fuerunt, quòd hominibus
innocentibus, & nonnunquam etiam καλοῖς τε καὶ
ἀγαθοῖς, honestis ac probis, ὀλέθρια φάρμακα, exitiosa
medicamina, exhibuerint. Nam qui ea hominibus
revelant & scribunt, non minùs, quàm qui eos per
talia

et alia medicamenta necant, imò multo magis, odio digni sunt. Minor enim injuria est, & scelus, quod solus perpetras, quam quòd cum multis. Deinde, quia cum eo, qui talibus medicamentis hominibus noxam intulit, etiam pravorum theorematum experientia moritur. At eorum, qui ea publici juris fecerunt, malitia est immortalis, pravis hominibus arma subministrans.

LXVIII. Secunda libri pars ἐγχαοία est. Agit enim de sanguine diversorum animalium, lacte, sero lactis, caseo, butyro, coagulo, felle, sudore, urina, stercore vario, & de hominum oviumque sordibus.

LXIX. Liber undecimus & ultimus absolvit ea, quæ de animalibus sunt reliqua: additq; quæ in mari, paludibus, & aliis aquis proveniunt.

Partes illius sunt due.

LXX. Prima est quoddam προίμιον, quo significatur, quam ob causam initium à Carnibus facere velit Galenus: quòd scil. plurimis communis sit animalibus. Omnibus enim sanguineis inest, etiã visceribus sua est caro, quæ πᾶσῶν χυμῶν vocatur: tametsi ea sola carnis nomine veniat, quæ in musculis cernitur. Huc accedit, quòd quicquid ex animalibus comeditur, ferè carnosum sit.

LXXI. Secunda ἐγχαοία est: quæ bimembris.

LXXII. In primo membro explicantur tum animalia quedam integra: tum nonnulla eorum partes: tum quæ in partibus consistunt: tum opera quedam animalium. Consistunt autem in illis

duo, excrementa & alimenta: quæ tamen hîc ut
medicamenta considerantur.

LXXIII. In secundo declarantur ea, quæ
in aquis, aut ex aquis nascuntur, nec tamen anima-
lia sunt. De his enim jam actum. Hujus generis sunt
Adarcion, Alcyonia, Sal, Nitrum, Halosanthos, Spu-
ma Salis, Bitumen, Spongia, Muria, sive Salsugo.

LXXIV. Hactenus de ἀναλύσει tùm gene-
rali totius Operis, tùm speciali singulorum illius
librorum.

LXXV. Quæritur jam, quanam causa Ga-
lenum impulerit, quòd præsens Opus confecerit?
Respondet Galenus ipse l. 3. cap. 1. amicos suos in
causa fuisse, ut simplicium medicamentorum vires
& qualitates explicaret: procul dubio motos dua-
bus illis rationibus, quas Galenus l. 1. c. 1. hujus Ope-
ris ponit: I. quia composita medicamina facere ne-
mini licet, nisi cognititas habeat simplicium facul-
tates. II. quia inventis ἐναίσις, opportunè, uti ne-
mo potest, nisi qualitates eorum & virtutes sint
perspectæ.

LXXVI. Quæritur secundò, cur Opus istud
adeò prolixum sit, ut justi voluminis magnitudinem
æquet? iterùm Galenus ipse eodem in loco, scil. c. 1.
l. 3. responsum dat, causam prolixitatis fuisse, pra-
vam juniorum Medicorum de facultatibus medica-
mentorum simplicium doctrinam. Ut igitur errores
illorum detegerentur, & ut præcaveretur, ne Tyro-
nes Medicinæ, in dialecticis præceptionibus minùs
exercitati, ignari etiam, qua ratione σοφισμὰ
perpe-

perperam docentium solvi debeant, necesse erat, ut
refutando falsa, & docendo vera, quæ erant pluri-
ma, Opus in justam molem excresceret.

LXXVII. Quæritur tertio, quid per facul-
tates intelligatur, & quot earum sint genera?
Respondemus, per facultatem nil intelligi aliud,
quam vim atque potentiam, sive principium &
causam, per quam quodvis simplex aptum est atq;
idoneum, ut hanc, vel illam actionem edat.

LXXVIII. Proponuntur autem genera, sive
differentiæ facultatum medicamentorum à variis
authoribus variè.

LXXIX. Nos petitis fundamentis ex Galeni
libro 5. simpl. c. 2. 18. & 24. nec non ex l. 8. simpl.
c. 1. duo genera statuimus: manifestum atq; occul-
tum: quoniã etiam duplices sunt qualitates, à qui-
bus facultates proficiscuntur: manifesta, quæ insunt
elementis primò: & occulta, quæ à misti forma pro-
deunt.

LXXX. Manifestæ & ratione, & sensu, &
experientia quotidianaque observatione cogno-
scuntur: occultæ sola explorantur experien-
tia.

LXXXI. In investigatione tamen manife-
starum plus fidendum sensui & experientia, quam
rationi, quæ sæpè fallit, & fallitur: uti Galenus
exemplo multorum Medicorum passim in Opere de
simpl. med. facultatibus planum facit: & propte-
reà etiam graviter aliquoties in eos invebitur,
quòd spretis & neglectis sensibus ratione indagare

simplicium qualitates & vires ausi fuerint.

LXXXII. Manifestæ facultates sunt tres: quædam primæ, quæ dependent immediatè à qualitatibus elementorum primis: quædam secundæ, quæ sequuntur immediatè primas: & primas tamen etiam authores habent: quædam tertiæ, quæ à secundis dependent.

LXXXIII. Primæ manifestæ facultates vel simplices sunt, vel compositæ.

LXXXIV. Simples sunt quatuor: vis calefaciendi, vis refrigerandi, vis humectandi, & vis siccandi.

LXXXV. Compositæ itidem quatuor: facultas calefaciendi & siccandi: facultas calefaciendi & humectandi: facultas refrigerandi & humectandi: & facultas refrigerandi ac siccandi.

LXXXVI. Nam si in aliquo simplici una tantum qualitas exuperet & prædominetur, simplex illi inesse facultas dicitur. Sin duæ excellent, reliquæque vincant, duabus instructum facultatibus censetur.

LXXXVII. Secundæ manifestæ facultates ita sunt comparatæ, ut aliæ calorem, aliæ frigus, aliæ humiditatem, aliæ siccitatem consequantur.

LXXXVIII. Hujus ordinis sunt facultates alterandi, aperiendi, rarefaciendi, attrahendi, fundendi, sive liquandi & dissolvendi, digerendi, erodendi, & urendi, quæ calorem habent causam.

Adhæc facultates incrassandi, occludendi, condensandi, repellendi, coagulandi, adstringendi, exasperandi, quæ frigus pro authore agnoscunt.

Tunc

Tum facultates emolliendi, laxandi, & levigandi, quae ab humiditate oriuntur.

Denique facultates indurandi, tendendi, & absorbendi, quae ad siccitatem referuntur.

LXXXIX. Facultas anodyna, sive paregorica, moderati est caloris soboles, qui doloris causam reddit equabilem, eamque temperat, demulcet, lenit & mitigat.

XC. Facultas abstersoria inest tum simplicibus calidis, v. g. Veronica, Betonica, Agrimonia, Meli, Myrrha, Terebinthina, Absinthio, Centaurio minori, Gentiana &c. tum frigidis, ut Cichorio, Rosis, Hordeo, Farina fabarum &c. Plura tamen abstergentia calida, quam frigida reperiuntur.

XCI. Facultas emplastica, quae poros & meatus infarcit, ac ob id facultati abstersoria opponitur, quae lentos glutinososque ductuum humores detergit & expurgat, similiter ratione subjectorum variat. Quaedam enim ἐμπλαστικά frigida sunt, crassa atque terrena: ut Gypsum, Lithargyrus chrysitus, & argyritis, Cerussa, Tutia, &c. Quaedam etiam adstringunt: ut Corallia, Lapis hematites, Terra Lemnia, Bolus Armena, sanguis Draconis &c. Quaedam denique humida sunt & glutinosa: ut ovi albumen, farina Tritici, Amylum &c.

XCII. Tertiae manifestae qualitates procedunt à secundis. Hujus classis sunt, facultas suppurandi, carnem gignendi, vulnera glutinandi, sanguinem sistendi, cicatricem iuducendi, crustas generandi, urinam, menses, & haemorrhoides ciei-

di, vomitum proritandi, aluum laxandi, sudores evocandi, lac & semen producendi, calculum frangendi, arenulas aliasque sordes exturbandi, vermes necandi & expellendi, mucum & aquas per nares & os evacuandi, tussim excitandi, & materias thoraci bronchijsq; pulmonum inherentes per asperam arteriam eijciendi, Venerem stimulandi, &c.

XCIII. Quicquid autem facultates istae praestant, ope & auxilio primarum secundarumque tactilium qualitatatum efficiunt.

XCIV. Occultae, caecae, & abditae facultates sunt duplices: alteratrices & evacuatrices.

XCV. Alteratrices rursus geminae. Vel enim nos alterant ad conservationem, vel ad corruptionem, aut ad omnimodum interitum.

XCVI. Ad conservationem nos alterant alexipharmaca, alexiteria, alexicaca, sive antidota vocata, quae nos liberant ab ijs affectibus, quos venenata planta, virulenta animalia, & maligna fossilia metallicaque corpora nobis impresserunt. Huc pertinent, quae partibus sunt appropriata, amica, & familiaria, & propterea ab ijs nomina sua sortita, κεφαλικά, καρδιακά, ἡπατικά, σπληνικά, σωματικά, νεφρική, ὕσερικά &c.

XCVII. Ad corruptionem nos alterant, si incaute usurpentur, ναρκωτικά, stupefacientia, καὶ ὕπνωτικά, soporifera pharmaca.

XCVIII. Ad omnimodum interitum nos alterant venena omnia, & quae à Galeno φθοροποιὰ καὶ ἰοβόλα appelluntur, scærum necantia.

XCIX. Va-

XCIX. Vacuatrices triplicis sunt classis. In prima reponuntur medicamenta καθαριστικά, quæ certos humores totius substantiæ proprietate expurgant, χολαγωγὰ, φλεγμαγωγὰ, μελαναγωγὰ, ὑδραγωγὰ vocata.

In secunda ἐμυσικά, quæ non laxando, & tonum ventriculi dissolvendo, aut acri mordaci qualitate illum irritando, sed abdito modo noxios humores per gulam & os eijciunt.

In tertia ἐπισπασικά, quæ virtute propria tela, spicula, spinas, globulos, peregrina corpora alia evellunt.

C. Superest, ut quid per simplicia medicamenta hîc intelligatur, significemus.

Inaudiuntur autem simplicia, non quòd omnis compositionis omninò sint expertia. Constituuntur enim ex materia & forma, ut corpora alia. Nec quòd ex alijs corporibus se prioribus & simplicioribus non constent. Sunt enim corpora mixta, ac ob id ex elementis conflata. Sed simplicia dicuntur, quia talia sunt, qualia à Natura producta: nihilq; ex industria artis pharmaceuticæ assumerunt.

CI. Illa tamen simplicia, quæ partium sunt dissimilariū, & proin vel diversis, vel contrarijs planè tum qualitatibus, tum facultatibus prædita sunt, quorum certè ingens est numerus, licet eatenus sint simplicia, quatenus nihil ipsis arte est admistum, revera tamen & naturâ composita esse Galenus l. 3. simpl. c. 15. & l. 5. c. 1. scribit. Reperiri enim simplicia, quæ facultatem habent vacuandi

cuandi & sistendi: extenuandi & incrassandi: rarefaciendi & condensandi: refrigerandi & calefaciendi &c.

CII. Sensu igitur, inquit Gal. l. 3. simpl. c. 14. simplicia sunt, naturâ autem composita.

COROLLARIA.

I.

AN calor noster natus virium aliquid simplicibus conferat medicamentis? Calor quidem noster medicamenta in actum deducit, ut agere possint id, ad quod agendum Natura illa destinavit. Verum nihil virium ijs communicat. Primum, quia nihil ultra vires suas operatur. At sic operaretur calor noster, si omnibus medicamentis virium aliquid largiretur. Sunt quippe multi medicamentorum effectus, qui non à calore, sed ab alijs qualitatibus, imò & à forma proficiunt. Multi quoque sunt, qui caloris naturæ planè repugnant. Deinde, quia quodvis simplex congenitas sibi vires habet. Ideoque ille non ab externo principio, calore nostro, sed interno, temperamento scilicet & forma, prodeunt.

II.

Quid sit deduci in actum, sive, ut barbari loquuntur, actuari? Notorium est, simplicia pharmaca tantum ἢ δυνάμει, non actu corpus nostrum

Strum immutare: quoniam facultas eorū intus con-
dita & quasi sopita nondum ita exeritur, aut de-
promitur, ut primo quoque contactu agat. Opus
igitur externo aliquo principio, quod vires illorum
in actum deducat. Id verò calor noster est, qui me-
dicamenta subigendo, comminuendo, & dissolven-
do illiorum vires detegit & explicat. Insunt quidē
simplicibus suæ qualitates actu: verū actu eas
minimè expromunt: quoniam in iis, utpote corpori-
bus mixtis, sic comparatum est, ut una qualitas ab
altera, quæ illi contraria, obscuretur, & velut ab-
scondatur. Ast cū à calore subiguntur, qualitates
à se invicem separantur, fitque evidentior & sensi-
bilior ea, quæ in mixtura prædominatur.

III.

Utrum omnia, quæ corpus nostrum alte-
rant atque immutant, *ἢ δυνάμει* definiantur, &
tantū potestate, non actu, nos alterent?
Negatur. Nam potestate solū, non actu nos al-
terant corpora mixta. Ideoque actuante princi-
pio opus habent, quod est calor noster natus. At
simplicia corpora, cuiusmodi sunt sidera cæli & ele-
menta, actu nos immutant, & primo quoque con-
tactu: quia vires eorum sui juris sunt, nec ita ab-
scondite, ut ullius externi subsidij ope indigeant.

IV.

An non etiam mixta quædam actu nos alte-
rent: cū sciamus, ferrum candens, oleum
feruens, spongas aqua imbutas &c. actu nos
immu-

immutare? Respondetur, corpora ista actu quidem alterare, at non propria & insita virtute, sed aliena & ascititia, eaque ab iis, quae actu agunt, accepta.

V.

Nunquid omnia in universum medicamenta rectè à Galeno dicantur ἀλλοιωτικά τῆς φύσεως ἡμῶν, naturam nostram alterare, cum tamen plurima etiam vacuent? Arbitramur rectissimè! Primum, quia etiam vacuantia vim alterandi habent, ob qualitates, quibus sunt praedita. Deinde, quoniam ex statu praeter naturali ad statum naturalem agrotantia corpora transferunt. Atqui hoc est alterare. Tertio, quia licet scopus eorum per se non sit alteratio: per accidens tamen, & per necessariam quandam consequentiam alterant: quoniam alteratio & immutatio corporis consequitur, vacuatis iis, quae sunt noxia.

VI.

Num Galenus alimenta benè definiat, quando dicit, illa esse ἀυξητικά τῆς ἐσίας ἡμῶν, augere substantiam corporis nostri, cum tamen hoc non in quavis aetate faciant? Verum equidem est, alimenta à Viris & Senibus assumi, neque tamen inde augeri. Videri ergò, rectius dici conservativa, quam augmentativa. Conservant enim omnes: at non omnes augent. Sed defendi potest Galenus, si dicatur, usurpasse illum vocem ἀυξά-
νεται, augeri, ea in significatione, in qua illam Hippo-

Hippo-

Hippocrates sumsit aphor 19. sect. 6. ubi scriptum reliquit, spermaticas partes, ut ossa, cartilagineas, nervos &c. abscissas aut dissectas, neque αὐξάνει, augeri, neque συμφύεται, coalescere. Galenus in commentario dicit, Hippocratem per τὸ αὐξάνει, augeri, intelligere τὸ γεννᾶσθαι τινὰ ἑτέραν ἕστίαν τοιαύτην, οἷα τὸ διακοπέντι ἔσι, generari talem aliquam substantiam, qualis est amputata. Cum igitur omne alimentum repararet id, quod est in corpore deperditum, rectè αὐξήτικόν, h. e. γεννητικόν statuitur. Nutritio enim particularis quaedam est generatio. Posset forsan etiam responderi, alimentum αὐξήτικόν propterea dici, ut inaudiatur quoque τὸ θρεπτικόν. Quod enim auget, eum necessario etiam nutrit. Ideoque, si ponatur posterius, necessario presupponitur prius: hoc quidem in definitione alimenti tacite & implicite: illud autem actu & implicite.

VII.

An non etiam alimenta definiri possint ἀλλοιωτικά τῆς ἕστίας ἡμῶν, cum omnia suis instructa sint qualitatibus, quæ vim alterandi habent? Quæ alimenta non simpliciter alimenta, sed medicamentosa alimenta vocantur, perinde, ut medicamenta, vim alterandi obtinent. At quæ verè alimenta sunt, & alimenta tantum, alterare non dicuntur, sed reparare & instaurare id, quod est à calore nostro consumptum. Licet autem paucissima hujus generis
alimen-

alimēta sint: plurima contrā medicamentosa ali-
mēta, quæ præter vim alendi etiā vim alte-
randi possident: non tamen per alterationem de-
finiri debent: quoniam hic non illorum finis est, ut
alterent, sed ut sarciant eam partium substan-
tiam, quam partes miserunt. Æstimantur igitur
alimēta a fine & ab hoc etiā definiuntur.

VIII.

An elementa in albo medicamentorum
contineantur? Omnino: sed non eorum, quæ po-
testate, verum illorum, quæ actu agunt. Ignis
enim & ignita omnia, quæ refrigerata & hume-
ctata sunt, calefaciunt & siccant: putredinem
partium arcent: αἰμαρρογία, inducta crusta, velut
operculo, sistunt: fonticulos parant, & ad ἰατρικὴν
faciendam apta sunt. Aër topicum est
universale, si morbo sit contrarius. Hinc Hipp.
aph. 45. sect. 2. pueros epilepticos mutatione ætatis,
victus, & regionis restitui posse asserit. Et l. 6.
epid. sect. 5. in morbis chronicis solum esse verten-
dum monet. Et Galen. l. 5. m. m. c. 12. phthysicos,
qui Romæ degebant, ad Tabias, locum montanum
& siccum, ablegabat. Aqua frigida in febribus
ardentibus & synochis, tum putridis, tum non pu-
tridis, in intemperie calida & sicca, præsidium est
singulare. Terra & corpore suo in materiam me-
dicinalem abit: & intra viscera sua plurima me-
dicamenta producit: & extra illa multa corpora
fovet atque sustentat, quib. ad morborum prosti-
gationem salubriter utimur.

F I N I S.

21a 2663

ULB Halle 3
006 549 195

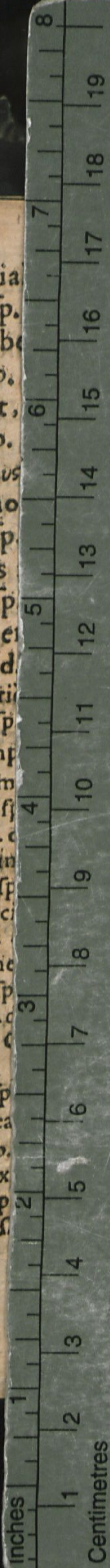

1009

MA

16

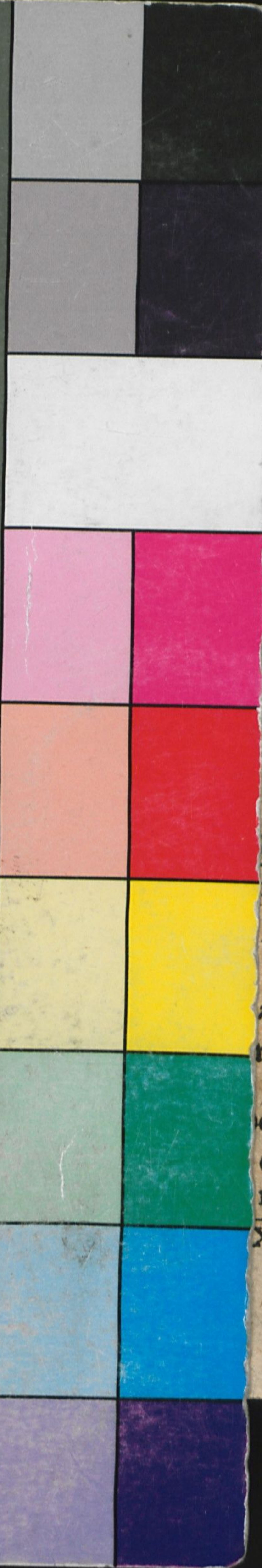

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

ATIO

2

CIUM
NTORUM
TIBUS

*mena quadam
rundem medica-
ultatibus:*

ia in inclyta Ar-
Universitate
ita

SEBIZIO,
PROFESSORE
Palatino Casa-
Archiatro:

nte

rey / SEBU-
SI.

ORATI,
DI WELPERI.

XLVI.

